

D5. A szétválás

Az 1989-es változásoktól kezdve, egyre jobban volt észlelhető, Csehszlovákia nem fog fennmaradni. Külpolitikai erő már nem támogatta. Franciaország és Anglia 1945 után erről a térségről lemondott, azután csak a Szovjetunió tartotta befagyaszttva a status quot. Az utóbbi meggyengülése, illetve eltűnése azután megpecsételte ennek az országnak is a sorsát, melynek történelmi hagyományai alig voltak. A csehek mindenáron Európa részévé akartak válni, s az akkori szlovák politikai garnitúra, élén a hírhedt Vladimír Mečiarral, minél többet óhajtott kizsarolni.

A szlovák-magyar viszony romlása szintén megterhelte a cseh politikai életet és ezektől a gondoktól minél hamarabb meg akart szabadulni. Így 1993. január 1-vel egy új ország jelent meg a térképen: a Szlovák Köztársaság.

A Matica slovenská ismét a magyarelles törekvések egyik fő fészke lett a Szlovák Nemzeti Párttal és még néhány jelentéktlenebb csoportosulással egyetemben. Jozef Markuš, a Matica elnöke például kijelentette: „*Aki optimista, tanuljon szlovákul, aki pesszimista, tanuljon magyarul, aki realista, vásárojon fegyvert!*” (1990.X.4.) Dr. Juraj Furdík, eperjesi egyetemi tanár az Anti-Matica c. híres felhívásában fogalmazta meg a Maticával szembeni elvi álláspontot: „*Nagyon jól ismerem e nemzetek és kultúrák közötti kapcsolatok viszonyosságait. Sohasem értelmeztem azt úgy, mint a tűz és víz viszonyát, mint valamit, ami kirekeszt.*”

„*Vádolom a Matica slovenská vezetőségét, hogy a Maticát a nemzetiségi türelmetlenség fészkevé tette. ..., hogy kétes politikai hordószónokok szolgálatába szegődött, ...készégsen visszaél a szlovák nyelvvel, azt mint korbácsot használja mások ellen. ...a nemzeti tudatot a gyűlölet terjesztésével, 'erősíti'..., hogy ...politizálni kezdett, még hozzá a legszerencsétlenebb módon – alantas szenvedélyek szításával, álproblémák napirendre tűzésével... gyűlölet szításával az összes szomszédos*

*nemzet iránt, hozzájárulva Szlovákia elszigeteléséhez..., hogy olyan állapotba juttatott minket, amikor közülünk mindenki kénytelen lesz szegyenkezni bármely civilizált ország képviselője előtt, hogy szlovák, vagy kénytelen lesz letagadni a szlovák nemzethez való tartozását. ...hogy a Matica slovenskát **szlovák-ellenes, nemzetellenes és kultúraellenes szervezetté** változtatta. (...) Ez az ún. Matica slovenská nem olyan szervezet, melyben a modern szlovák, nemzetileg öntudatos értelmiségnek dolgoznia kellene. (...) Mindenkinek megfontolás tárgyává teszem, ...gondolkozzon el azon, vajon ilyen szervezetre jelen időben Szlovákiának szüksége van-e.” (Kultúrny život /Pozsony/ 1990/30. sz., 16.) Sajnos, bátor kiállása visszhangtalan maradt. Habár a Matica jelentősége a későbbiekben csökkent, kellő állami dotáció mellett továbbra is működik és vezetői semmit sem tanultak a Szentírásból és saját múltjukból.*

A két országrész viszonya 1989 után a belpolitikai kérdések egyik fő témája volt. Boris F. Lazar publicista így látta a helyzetet: A kérdés, „*házáknak tartjuk-e Cseh-Szlovákiát – tehát olyasminek, ami a miénk, amiről nem tudunk lemondani anélkül, hogy saját magunkról mondanánk le. Ha feleletünk nem egyértelműen «igen», akkor a Cseh-Szlovák Állam szétválása [szecessziója] csak idő kérdése. Abban az esetben azoknak a cseheknek van igazuk, akik ezt a szétválást minél hamarabb meg akarják valósítani. A Cseh-Szlovák Szövetségi Köztársaság agóniájának meghosszabbítása a külföld miatt, a szlovák politikai kalkulusnak felel meg, a csehnek nem. Az «Európába vezető úton» a csehek és szlovákok között szimmetria nem uralkodik. A cseh út határozottan nem vezet Szlovákián keresztül, de Szlovákia semmilyen esetben sem ugorhat Európába Csehország és Magyarországgal megkerülésével. (...) A nacionalistáknak azzal a fenyegetéssel érvelni, hogy végleg kizárják magukat Európából (...) nem tartom etikusnak, sem értelmesnek. Az ilyen érvelés megint csak ránk erőszakolja az együttélést... A szlovák nacionalizmus paradox következménye, hogy a szlovák politika manőverezési terét... leszűkítette. Szlovákia sorsa ma a csehek kezében van, még*

inkább, mint bármikor azelőtt. A csehek döntenek arról, hogy a köztársaságot megőrzik-e, és nem a szlovákok. A cseh kormánynak és az államfőnek van lehetősége arra, hogy döntés elé állítsa a szlovák politikát, vagy visszalép az egész vonalon és elveszíti az arcát – vagy a Szlovák Állam, minden következményével együtt, ami ebből következik. A legutolsó amit egy politikus megengedhet önmagának, hogy belemagyarázza magát egy olyan helyzetbe, amelyben két rossz alternatíva között kell választania. (...) Szlovákiában fenyegető politikai helyzet rajzolódna ki, ha lehetetlenné válna kormány alakítása a nacionalisták vagy kommunisták nélkül. Mindkettő politikai instabilitást jelentene.” (Boris F. Lazar: O slovenskom nacionalizme, Európe a iných radostiach [A szlovák nacionalizmusról, Európáról és más örömről], Literárny Týždenník /Pozsony/ 49. sz. /1990.XII.7., 13.)

Egy 1992. januárjában végzett felmérés szerint, Szlovákia lakosságának 76%-a tartotta előnyösnek a közös állam fenntartását. 18% volt ellenkező véleményen (Kipke-Vodička: Rozloučení s Československem [Búcsú Csehszlovákiától], Český spisovatel, Prága 1993; 132.). Mečiar miniszterelnök azt ígérte a lakosságnak, népszavazás tartanak ebben a kérdésben. De szavát nem tartotta be. Egy 1993 márciusi felmérés szerint, Szlovákia lakosságának 50%-a egy referendum alkalmával a szétválás ellen szavazott volna, mellette 29%. (13% nem vett részt a szavazáson, 8%-nak nem volt véleménye erről a kérdéssel. Kipke-Vodička 134.)⁵

⁵ Egy 1990-es októberi reprezentatív közvéleménykutatás szerint, a csehek és szlovákok a következőképpen vélekedtek erről a kérdéssel:

A cseh és szlovák viszony államjogi rendezése:		
Vélemény:	Cseh Köztársaság	Szlovák Köztársaság
Föderáció valamilyen formája	81,8	75,2
Konföderáció	6,7	9,7
Két önálló állam	5,3	9,6

(Kipke-Vodička 51.)

D6. A Szlovák Köztársaság (1993-)

A rendszerváltás után Szlovákia megindult a demokrácia rögzítés útján. Az egykori szabad választásokra már szinte senki sem emlékezett, hiszen azokra 1938 előtt került sor. Hatvan év telt el. 1938-ban, a szlovák autonómia egyoldalú kikiáltása után, a szlovák parlamentbe kellett képviselőket választani. De ekkor már nem beszélhetünk demokratikus választásokról, mert a Hlinka-féle Szlovák Néppárt állította össze az egyetlen választási listát, melyre szavazni lehetett. Az első Szlovák Köztársaság idején (1939-45) választásokat nem tartottak.

A második világháború után viszont Beneš korlátozott demokrácia-elve érvényesült. Csak a Nemzeti Egységfrontba (Národný front) tömörült engedélyezett pártok indulhattak. Szlovákiában a kommunista párt (KSS) és a Demokrata Párt (DS). Később még kettő indulhatott (Szabadságpárt – Strana slobody /SS/; Munkapárt – Strana práce /SP/), de ezeknek semmilyen esélyük sem volt. Márcsak azért sem beszélhetünk demokratikus választásokról, mivel a németek és magyarok elvesztették állampolgárságukat és a választásokon nem vehettek részt. Ekkor ugyan a DS győzött (62%), de a kommunisták fokozatosan ellenőrzésük alá vonták a politikai életet, és az 1948-as hatalomátvételük pontot tett mindenfajta demokratikus fejlődésre. A Szovjetunió hatalmi szférájába került Csehszlovákia bekerült a szibériai hűtőládába. 1968-ban úgy tűnt, hogy sor kerülhet szabad választásokra, de a szovjet invázió brutálisan véget vetett minden reménynek.

Az SS és a DP jogutódja, a Szlovák Megújulás Pártja 1948 után is szűk korlátok között működhetett – megszabott maximális taglétszáma mindegyiknek csupán néhány ezer fő lehetett –, valójában semmilyen politikai súlya nem volt és csak azt volt hivatott demonstrálni, Csehszlovákiában többpártrendszer van.

Ilyen előzmények után került sor a szovjet impérium széthullására és a Gyengéd Forradalom nevű robbanásra

Csehszlovákiában (1989.XI.). Új helyzet jött létre, melyre senki sem volt felkészülve, hiszen az általánosan elterjedt nézet szerint, a szovjet hatalom berendezkedése beláthatatlan ideig érvényesülni fog.

A kommunisták eleinte nem fogták föl, hogy hatalmuk véget ért. Egy ideig ellenálltak, ám végülis át kellett adniuk a hatalmat az ideiglenes kormánynak, mely az első szabad választásokig irányította az országot.⁶

⁶ A továbbiakban a szlovákiai választásokat tekintjük át:

Választási eredmények Szlovákiában (%)						
	Csehszlovákia		Szlovák Köztársaság			
Párt	1990	1992	1994	1998	2002	2006
Résztétel	95,4	84,2	75,7	84,2	70,1	54,7
HZDS	-	37,3	35,0	27,0	19,5	8,8
VPN	29,3	-	-	-	-	-
SDK	-	-	-	26,3	-	-
SDKÚ	-	-	-	-	15,1	18,4
KDH	19,2	8,9	10,1	(SDK)	8,3	8,3
SDL	(KSS)	14,7	(SV) 10,4	14,7	1,4	0,1
SMER	-	-	-	-	13,5	29,1
SNS	13,8	7,9	5,4	9,1	(7,0)	11,7
KSS	13,3	-	2,7	2,3	6,3	3,9
SMK-MKP	(8,7)	(7,4; MPP: 2,4)	(10,2)	9,1	11,2	11,7
DÚ	-	-	8,6	(SDK)	-	-
SOP	-	-	-	8,0	-	-
ANO	-	-	-	-	8,0	1,4
ZRS	-	-	7,3	1,3	0,5	0,4
DS	4,4	3,3	3,4	(SDK)	-	-
SZS	3,5	2,1	(SV)	(SDK)	1,0	-

A táblázatban a számok helyén zárójelben szerepel a koalíció, melynek keretében egyes pártok részt vettek a választásokon. Így azok választási eredményei természetesen nem számszerűsíthetők. Vastag, dőlt betűkkel szedjük a választások után kormányt alakító pártok adatait.

Az első két választásra még Csehszlovákiában került sor. Az 1990-es, ill. 1992-es eredmények a Szlovák Nemzeti Tanácsba való választási eredményeket mutatják. 2006-tól kormánypárt.

1994 elején a HZDS és SNS koalíciója megbukott, így a következő választásokig az SDL, DÚ és KDH kormányzott (1994 március-december).

A táblázatban szereplő pártokat a következőképpen jellemezzhetjük:

ANO – Az Új Polgár Szövetsége, Pavol Rusko egyszemélyes pártja. A 2002-es választások előtt alakult.

DS – Demokrata Párt, az egykori DS jogutódja.

DÚ – Demokrata Unió; a HZDS-ből és az SNS-ből kivált elégedetlenek alakították

HZDS – Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom, Vladimír Mečiar egyszemélyes pártja, mely 1991-ben vált ki a VPN-ből.

KDH – Keresztény-demokrata Mozgalom; katolikus konzervatív, burkoltan nacionalista párt. Alapítója Ján Čarnogurský jogász, akinek apja az első Szlovák Állam idején parlamenti képviselő és közeleti szerepet vállalt. Szlovák nemzeti szocialista múltját sohasem tagadta meg és fia sem bírálta apja egyes 1989 utáni megnyilvánulásait. Pavol Čarnogurský ugyanis annak a közkeletű véleményének adott hangot, hogy a zsidókat azért kellett kiszolgáltatni Hitlernek, mert magyarbarátok voltak.

KSS – Szlovákia Kommunista Pártja; ebből a totalitárius pártból vált ki az SDL 1990 után. Miután megalakult a SMER, és az SDL kormánytagként nem váltotta be a választók által remélt szociális ígéreteit, ez a párt erősödött meg és jutott be ismét a parlamentbe. A totalitárius kommunista párt politikájának folytatója minden vonatkozásban.

SDK – Szlovák Demokratikus Koalíció – 5 párt alakította 1997 nyarán (DS, DU, KDH, a szociáldemokraták és a SZS). Választási pártként betöltötte hivatását és később széthullott.

SDKÚ – Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió; az SDK-ból alakította Mikuláš Dzurinda, miután nem sikerült a KDH elnöki posztját megszereznie (2000). A KDH megtartotta önállóságát az elégedetlenkedők kiválása után. Ezzel a párttal egyesült a DÚ (2000). Egyre inkább Dzurinda egyszemélyes pártjává válik.

SDL – Demokratikus Baloldal Pártja; 1990-ben még a KSS neve alatt indult, ebből vált ki a választások után (ezért szerepel zárójelben a KSS választási eredménye náluk is); Lényegében a volt totalitárius és nacionalista kommunista párt utódpartja. 1994-ben Közös Választás

(SV) nevű pártkoalícióként indult a választásokon a szociáldemokratákkal, a földműves mozgalommal és a zöldekkel (SZS). Választótáboruk később részben a SMER és a KSS felé orientálódott.

SMER – Irány (1999-), „egyszemélyes” párt, melyet Robert Fico – egykori kommunista – alapított, aki korábban az SDL-en belül politizált. Programja politikailag nehezen értelmezhető. 2006-ban megnyerte a választásokat és kormányt alakított.

SMK-MKP – Magyar Koalíció Pártja; 1998-ban, a választások előtt alakult három magyar párt egyesüléséből (Együttélés-Coexistencia és MKDM – Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom), melyek korábban koalícióban indultak a választásokon (1994), kivéve a MPP (eleinte: Magyar Független Kezdeményezés; Magyar Polgári Párt), mely 1990-ben a VPN-nel indult közösen, majd önállóan próbálkozott (1992).

SNS – Szlovák Nemzeti Párt; ez szélsőséges és nacionalista párt a legutóbbi választások után kettéhasadt és külön-külön indultak a választásokon, így nem lépték a az 5%-os küszöböt, de együttes eredményük mutatja, az extrém nacionalizmusnak Szlovákiában stabil táboruk van. 2006-tól kormánypárt.

SOP – A Polgári Egyetértés Pártja „egyszemélyes” párt, melyet Rudolf Schuster, Kassa főpolgármestere, egykori kommunista funkcionárius, a későbbi államfő alapított 1998-ban. Programja politikailag nehezen olvasható. Miután vezetője államfővé lett, a párt megszűnt.

SV – közös választás; választási pártkoalíció (SDL, szociáldemokraták, SZS).

SZS – Szlovákiai Zöldek Pártja

VPN – Nyilvánosság az Erőszak Ellen nevű mozgalom a rendszerváltás idején alakult. Amikor Prágában megalakult a Polgári Fórum, Szlovákiában – Kassát kivéve – ennek a szervezetnek alakultak fiókszervezetei. Ez is jelezte, Csehszlovákia szétválása küszöbön áll.

ZRS – A Szlovákiai Munkások Szövetsége nevű pártot az SDL-ből kivált Lubomír Lipták munkás alapította, meglehetősen zavaros és naiv politikai elképzelések alapján. Miután koalícióra lépett a HZDS-szel és kormányzati szerepet vállalt, Mečiar kénye-kedve szerint manipulált képviselőivel és vezetőivel, így teljesen ellehetetlenedett.

Ha most az egyes pártokat programjuk, illetve politizálásuk szerint rangsoroljuk, akkor a következő táblázatban összegezhethetjük a szlovákok állásfoglalását (%)⁷:

	Csehszlovákia		Szlovák Köztársaság				Átlag
Párt	1990	1992	1994	1998	2002	2006.	
Baloldali	13,3	14,7	20,4	26,3	21,7	33,0	21,6
Jobboldali	52,9	12,2	22,1	26,3	31,4	26,7	29,0
Populista	-	37,3	35,0	27,0	33,0	37,9	34,0
Egyszemélyes	-	37,3	35,0	35,0	41,0	37,9	37,2
Nacionalista	46,6	54,1	59,1	(45,1)	49,7	40,5	49,2

Az eredményekből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a szlovák társadalom egy ötöde baloldali, míg 30%-a jobboldali irányultságú.

A populista politizálás a szlovák népesség egy harmadánál talál visszhangra. Valamivel többen szimpatizálnak az egyszemélyes pártokkal, ami jelzi, a paternalizmus, „majd a jó és okos vezér mindent elintéz helyettünk”-féle gondolkodás

⁷ Baloldali pártok: SDL, KSS, ZRS, SMER

Jobboldali pártok: SDK, SDKÚ, KDH, DS, VPN

Populista pártok: HZDS, SMER

Egyszemélyes pártok: HZDS, SMER, ANO – az SDKÚ az utóbbi időben egyre inkább kezd Dzurinda miniszterelnök pártjává válni (nem vettük be a táblázatban ebbe a kategóriába)

Nacionalista pártok: HZDS, KDH, SDL, SMER, KSS, DÚ, SNS

Az egyes években megállapított százalékarány összege természetesen meghaladja a 100%-ot, hiszen egy párt több kategóriában is szerepel. A nacionalista pártok esetében az 1998-as eredmény 36,1%, viszont a KDH koalícióban indult, így ebben az esetben 9%-os eredményt feltételeztünk, s azt adtuk hozzá. A magyar pártok, illetve az MKP eredményeit mellőztük, mivel a szlovákok választási magatartását vizsgáltuk, mégha nem jelentéktelen számban, a magyarok a szlovák pártokra is voksoltak és szlovákok is kis számban a magyar pártokra szavaztak.

a társadalom jelentős rétegeiben él. Stanislav Novák, demokrata párti szociális és munkaügyi miniszter erről a következőképpen fejtette ki véleményét: „Egyik legnagyobb csalódásom az, hogy megállapítottam, nemzetünk felkészültsége saját kulturális emelkedettsége tekintetében nem olyan, hogy saját magát irányítsa, hogy saját maga döntsön jövőjéről.” (Marta Ďurovská: Komu to osoží? [Kinek használ ez?]; Národná Obroda /Pozsony/ 1990.X.31., 3.)

A szlovák történelmi gondolkodásmód egyes személyiségek köré csoportosul. Pribina a 20-koronáson látható. Ciril és Metód az 50-koronáson szerepel. Juraj Jánošík mítizált alakja él tovább: olyan rabló volt, aki a gazdagoktól vett és a szegényeknek osztotta szét a javakat. A második „szent ember” Ľudovít Štúr. Arcéle ötszázkoronáson található. Milan Rastislav Štefánik tábornok hazatérése után repülőgép-szerencsétlenség áldozata lett. Ő az ötezer koronáson díszel. A további Andrej Hlinka prelátus. Az ezerkoronáson látható a portréja. Jozef Tiso személye már megosztja a társadalmat. Őt nyíltan csak az SNS vállalja. Burkoltan azonban a KDH, a Matica slovenská és tábora is. Ezekről már az előbbieken szoltunk.

A második világháború utáni korszak legnépszerűbb politikusa mindenképpen a kommunista Alexander Dubček (1921-1992), a Prágai Tavasz vezető embere lett. Ebben az időszakban Csehszlovákia Kommunista Pártja élén állt. Azonban sem felkészültsége, sem emberi kvalitásai – minden méltánylandó jószándék ellenére – nem tették minden kétséget kizáróan pozitív példaképpé. Ugyanis a szovjet invázió után meghajtotta fejét az erőszak előtt és tevékenységével aláásta mindazokat az eredményeket, melyek a reményteljes fejlődés irányába mutattak. Természetesen, többedmagával sem tudta volna a brezsnyevi Szovjetunió nagyhatalmi szándékait keresztetni, de meg nem alkuvást hirdető példája mindeképpen a szlovák történelmi tudat fejlődését szolgálhatta volna. Tragikus halála pontot tett egy felemás életút végére. Autóbaleset

következtében vesztette életét. Egyes megalapozott jelek szerint, Vladimír Mečiar keze benne volt ebben a merényletben.

A rendszerváltás utáni időszak legnépszerűbb embere kétség kívül Vladimír Mečiar lett. Politikai gyűléseire a legtávolabbi falvakból öregasszonyok gyalog jöttek el, hogy láthassák. A sajtóban megjelent egy fotó, amikor egy férfi kezét csókolta neki. Zsaroló politikájával elérte az ország szétválását, holott a szlovákok zöme sem óhajtotta a külön államiságot. Antidemokratikus kormányzati módszerei, az, hogy elraboltatta Michal Kováč államfő fiát, nimbuszán nem sokat változtatott. Ezt jelzi az is, hogy habár csökkenő mértékben, de az öt szlovákiai választás közül, négyet megnyert. 1998-ban éppen azért volt oly kimagaslóan magas a választási részvétel, mert mindenki érezte, a mečiar korszaknak véget kell vetni. Az azutáni fejlődés mutatta meg a szlovákiai demokrácia gyengeségét, hogy ezt az embert nem sikerült mindmáig bíróság elé állítani. Ebben persze az is szerepet játszott, hogy a nacionalista beállítottságú pártok számára Mečiar a szlovák államiság atyja, és így sérthetetlennek tartják.

A nacionalista gondolkodásmód és egyben magyarellenesség a szlovák társadalom állandó kísérője. Az ilyenfajta jelszavak a szlovák népesség felénél pozitív visszhangra találnak. Ezt a sajtóbeli nyilatkozatok, a publicisztika és a történetírás is alátámasztja.

A nyelvtörvénnyel kapcsolatosan írta az egyik szlovák publicista a következőket, de megállapítása sajnos mindmáig érvényes, mégha jelenleg a szlovák nacionalizmus burkoltabb formában nyilvánul meg: „A szlovák nacionalizmus gondja abból fakad, hogy az szó szerint minden politikai csoportosulás programjának részévé vált. Az a kérdés, hogy «többé vagy kevésbé», nem lényeges. A lényeges viszont az, hogy Szlovákiában nem jelentkezett egyetlen egy hang sem a szlovák nyelvtörvény ellen, amely világosan diszkriminatív rendszabály a csehekkal, magyarokkal és minden többi kisebbséggel szemben Szlovákiában.” (Boris F. Lazar: O slovenskom nacionalizme,

Európe a iných radostiach [A szlovák nacionalizmusról, Európáról és más örökökről] Literárny Týždenník /Pozsony/, 49/1990.XII.7., 13.)

1998 óta a hatalom részese az MKP is. Erre akkor komoly nemzetközi nyomás következtében került sor. Megalkuvó politikájával ugyan a szlovák-magyar viszony kiéleződését tompította (a közvéleménykutatások szerint, 2003 szeptemberében a szlovákiai lakosság 2,6%-át aggasztja – Új Szó 2003.X.2.), ám felemás eredményei a szlovákiai magyar társadalom válságához vezettek és ez nyilvánvalóan az asszimilációra is hatással volt. A legtöbb embert a gazdasági és szociális helyzet érdekli. A lakosság kiábrándult a jelenlegi politikai és társadalmi helyzetből (uo.).

E1. Az együttélés feltételei és kilátásai

A szlovák-magyar együttélés feltételei a történelmi összefüggések ismeretében adóttak. A két nép egymás szomszédságában, sőt részben együtt fog élni a továbbiakban is, ha nem következik be valamilyen beláthatatlan katasztrófa. Tehát Szlovákiában ezek feltételeit áttekinthető jogi szabályozás alapján biztosítani kell. Amint az olvasó meggyőződhetett róla, a szlovákok és magyarok között nem került sor komoly és tragikus méretű összecsapásokra. Az ellentétek némi jóindulattal és empátiával, hogy ne mondjuk: lovagiassággal kezelhetők lennének. Ennek gátja azonban, hogy a szlovákok és magyarok eltérően értelmezik történelmüket, pedig az számos ponton mindmáig összefonódik.

A szlovák társadalom széles rétegeinek magáévá kellene tennie a már idézett Roman Holec megállapítását: „Ha... a jelenlegi tapasztalatok szemszögéből tudatosítjuk, hány háborút, etnikai tisztogatást, genocídiumot és kitelepítési katasztrófát élt meg 1918 óta a 20. században Európának az a része, mely azelőtt a Monarchiához tartozott, be kell vallanunk, hogy

örökségét valójában nem szabad alábecsülnünk és a nemzetek együttéléséből, mely telve volt vitákkal, obstrukciókkal és ellentétekkel, de soha sem rendszeres etnikai gyilkolással és katonai beavatkozásokkal, csak és csakis okulni lehet.” (Holec i.m. 36.)

A történelmi torzulásokkal a szlovák történészeknek és a köziróknak kellene foglalkozniuk. Ladislav Kováč szlovák történész szerint, „hivatásos szlovák történetírás csak 1918-tól létezik. A két háború közti időszakban a szlovák történeti kutatás nem eredményezett jelentősebb történeti műveket...” Az 1939 és 1945 közötti rövid időszak alatt „nem keletkezett semmilyen jelentősebb történeti mű, viszont kialakult a szlovák múlt idealizált, neoromantikus és mitikus szemléletének egész rendszere.” 1945 után két kísérlet történt Szlovákia történetének tudományos összefoglalására. „...a nyolcvanas években hat kötetben jelent meg Szlovákia története (*Dejiny Slovenska*). Mindkét kísérleten érezhető azonban a korszak hatása.” „A szlovák történeti irodalomból jelenleg hiányzik Szlovákia szakmailag megalapozott és a nagyközönség részére készült története.” (Kováč 8-10.) A helyzet azóta sem változott. A mítoszok tovább élnek.

Paradox módon, a szlovák nemzet hosszú távú érdekeit éppen egy magyar gróf, Esterházy János (1901-1957) parlamenti képviselő védte, amikor nem szavazta meg a zsidók deportálásáról szóló törvényt (1942.V.15.). Esterházyt a szovjet KGB – feltételezhetően szlovák sugalmazásra – Pozsonyban tíz munkatársával együtt letartóztatta és Moszkvába deportálta, ahol GULAG rabságra ítélték őket. Közben a csehszlovák bíróság gróf Esterházy Jánost kötélt általi halálra ítélte, ezért a Szovjetunióból kikérték, hazahozták. Kint maradt munkatársai a GULAG-on nagyrészt elpusztultak. Esterházy súlyos betegen (TBC és skorbut), teljesen tönkremenve került a csehszlovák bíróság elé. Ítéletét „hálából” életfogytiglanra változtatták meg. Különböző börtönöket megismerve végülis a morvaországi Mirov várbörtönének kórházában 1957. március 8-án adta vissza lelkét Teremtőjének. Olomouc-i krematóriumban hamvasztották el.

Családjának „se élve, se halva” nem adták ki. Tényleges sírja ismeretlen, csak jelképes sírja van. (Balassa Zoltán: Pilóta a viharban, MHOKAK, Bp. 1994, 77-78.) Az ő bátor kiállása lehetne az a megbékélést szolgáló kapocs a magyar és a szlovák nemzet között, amire erkölcsileg építeni lehetne. Szlovák részről azonban ez az érvelés egyenlőre süket fülekre talál...

Ha a szlovákiai magyarok helyzetét kívánjuk értelmezni, át kell részletesen tekintenünk az elmúlt évtized népmozgalmi adatait:

Év	Magyarok			Növekedés	Növekedés (%)	
	Anyanyelv	Nemzetiség	%		Magyarok	Szlovákok
1989		577.614	10,92	1159	2,0	4,5
1990		578.408	10,89	794	1,4	4,5
1991*	608.221	567.296	10,76	-11.112	-19,6	-15,6**
1991		567.893	10,72	597	1,1	3,6
1992		568.218	10,69	325	0,6	3,6
1993		568.545	10,65	327	0,6	4,7
1994		568.714	10,62	169	0,3	3,6
1995		568.368	10,59	-346	-0,6	2,1
1996		568.444	10,57	76	0,1	1,9
1997		568.291	10,55	-153	-0,3	1,4
1998		567.756	10,53	-535	-0,9	0,9
1999		566.962	10,50	-827	-1,5	0,7
2000		565.929	10,48	-1.033	-1,8	0,5
2001*	572.929	520.528	9,68	-45.401	-8,7	-1,8

(Statistical Yearbook of the Slovak Republic, Pozsony 1993; 1994; 1996; 2002)

* Népszámlálási adatok (1991.III.3.; 2001.V.26.). A többi évben az adott év december végi adatai szerepelnek. 2001-ben összesen 232.807 (4,3%) személy vallott be a nemzetiségtől eltérő anyanyelvet.

** 1991-ben először szerepelnek romák a népszámlálási adatok között (108.705 fő). Az ország össznépessége 36.376 fővel apadt 1990 vége és a 91-es népszámlálás időpontja között (két hónap alatt). A szlovákok statisztikai csökkenését ez a két jelenség okozta (86.797). A magyarok számát csökkentő romák számát 1991-ben 5-7.000-re, 2001-ben 4-6000 főre becsülik.

A statisztikailag kimutatható magyar nemzetiségűek közül tíz év alatt (1991-2001), 48,9% szlovákká asszimilálódott, 10,6% romának jelentkezett és 23,4% fogható a többségi társadalom türelmetlen kisebbségpolitikájának rovására (Új Szó – Gondolat /melléklet/ 2003.IV.4.).

Eddig egyetlen **szlovák kormánynak** sem volt **programjában**, hogy felmérje és tegyen ellene, ne csökkenjen a magyarok száma, annak ellenére, hogy az MKP 1998 óta a kormánykoalíció tagja.

A Szlovák Köztársaságnak szembe kell néznie azzal a ténnyel, hogy a szlovák állampolgárságú magyarok körében a legnagyobb traumát a **második világháború utáni diszkrimináció** jelentette, amikor csupán anyanyelve miatt megfosztották őket minden emberi joguktól és sok esetben méltóságuktól is. Ezt legalább a gesztusok szintjén rendezni illene. A szlovák törvényhozás már bocsánatot kért a németektől (1990.XII.20.) és zsidóktól (1991.II.12.) az elkövetett embertelenségek miatt. Erkölcsi kötelessége lenne ezt megtenni magyar állampolgáraival szemben is annál inkább, mivel a németeket ugyanazok a rendelkezések sújtották 1945 után, mint a magyarokat. Kártalanítani kellene a második világháború után Csehországba deportált szlovák állampolgárságú magyarokat.

A kassai székhelyű A Deportálások Áldozatainak és Leszármazottainak Szövetsége (Association des Victimes de Déportation et de leurs Descendants – Slovaquie) nemzetközi fórumokon is szorgalmazza, hogy az 1946/47 telén törvénytörő módon Csehországba kényszermunkára hurcolt 41.000 magyart törvényes úton kárpótolják. Nem sok sikerrel (Szabad Újság /Pozsony/ 2006/1. és 2. sz.).

„Duka Zólyomi Árpád [szlovákiai magyar Európa-parlamentari képviselő; MKP] szerint, a jelenlegi kormánykoalíció létrejöttének elején az egyes kormánypártok mutattak némi hajlandóságot a második világháború utáni jogfosztottsággal kapcsolatos kérdések rendezésére, ezek a megnyilvánulások azonban rövid életűek voltak. (...) Egy olyan parlamenti

határozatot kellene elfogadni, ami elítélné a jogfosztottság időszakát. Azonban a demokratáknak nevezett szlovákiai parlamenti erők is teljes ellenállást tanúsítanak ebben a kérdésben – jelentette ki Duka Zólyomi Árpád, aki esélyét sem látja annak, hogy sikeres legyen az MKP bármilyen a kérdéssel kapcsolatos kezdeményezése.” (Új Szó /Pozsony/ 2003.IX.22.)

Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnöke, parlamenti képviselő sem lát lehetőséget arra, hogy ezeket a sérelmeket rendezzék: „Ami 1945 és 1948 között elszenvetünk, azt nem lehet kárpótoltatni. Sajnos úgy néz ki, hogy a törvényalkotás és a kormányzat az összes kárpótlásról így gondolkodik. (...) A következő csoportokat nem lehet kárpótolni: akiket 1945 és 1948 között kényszermunkára vittek, kitelepítettek Csehszlovákia szudétanémetek helyére; akik a [kikényszerített csehszlovák-magyar] lakosságcsere következtében valamilyen hátrányt és anyagi károkat szenvedtek; akiket 1945 után szülőföldjükről elűzték; akiket megnyomorított a Magyar Népköztársaság és a Csehszlovákia közötti csorba-tói szerződés. E csoportokat a szlovákiai jogrend szerint, kárpótolni nem lehet, és ők sokkal többen vannak, mint az 1948 utáni sértettek.” (Új Szó 2003.X.11., 5.)

Vladimír Mináč író ezzel kapcsolatos állásfoglalása már csak azért is elismerést érdemel, mert a magyarok megkövetését annak ellenére szorgalmazza, hogy az 1945 előtti másfélszáz évre úgy tekint, mintha akkor csak a szlovákok és más kisebbségek elnemzetietlenítése érvényesült volna. „Nekünk szintén van saját bűnünk. Emlékszem néhány magyarellenos gyűlölethullámra, főleg arra a háború utánra, amikor politikai, sőt vallási hovatarozástól függetlenül a mi kis szlovák bosszúnkra összpontosítottunk, amikor hajlandók voltunk akár Benešsel is egyetérteni, ha megfelelő számú szlovákiai magyart telepít át a kiűresített Szudéta-vidékre, amikor a magyarokat mint olyanokat üldöztük, nem mint kollaboránsokat, hanem mint idegeneket és nemkívánatos személyeket, amikor általában gyűlöltek nemcsak a magyarokat, hanem a nyelvüket is. Alázatosan kell bocsánatot kérnünk minden tényleges szlovák

bűnért, minden tényleges magyar szenvedésért. Hiszen nem farkasokról van szó, hanem polgártársainkról. Ez nyers, méltatlan és — nem szlovák is volt.” (Mináč, V.: Návraty k prevratu [Visszatérés a fordulathoz], Pozsony, 1993, 115–116.)

A másik alapvető kérdés a **szlovák alkotmány** első mondata: „Mi, a szlovák nemzet...” Ez önmagában is a többi szlovákiai nemzeti közösséget (csechet, magyarokat, németeket, romákat...) – minden hetedik állampolgárt – másodrangúvá tesz.

Rendezetlen a **földtulajdon** kérdése. „Csehszlovákia történetében elrendelt két földreform befejezetlen maradt, nem jött létre végleges jogi állapot. Az viszont ma már kimondható, hogy a felvidéki magyar földtulajdonosoktól soha nem történt meg olyan mennyiségű, jogilag véglegesnek tekinthető elbirtoklás, mint a Dzurinda-kormányok idején.” (1998-2006) „A jelenlegi kormány programjába bekerült tervezet, mely a különböző érdekek ütközése mentén hol az államnak, hol pedig az önkormányzatoknak ítélné a gazdátlan földterületeket,” s ez „alkotmányellenes,... mert bizonyított tény, hogy a konfiskált parcellák nincsenek összhangban sem az eredeti kataszteri nyilvántartással, sem pedig a telekkönyv adataival. Az ismeretlenként emlegetett parcellák három negyedének ismert és jogos magyar tulajdonosa van.” Összességében 550.000 ha-nyi területről van szó. (Soóky László: Ismeretlen tulajdon vagy tudatos manipuláció? – avagy miért ismeretlen tulajdon a magyar ember földje?, Vasárnap /Pozsony/ 2003.X.3, 11.)

Nyitott kérdés mindazonáltal a **magyar egyetem** ügye is, hiszen bár végre megnyitotta kapuit (2004), de csak alacsonyabb fokú akkreditációt kapott (bakaláreusi szint) és a **közigazgatási reform**, mely olyan módon szabdalta szét Szlovákiát (1996), hogy a magyarok sehol se alkothassanak többséget, gátolva ezzel az autonómia felé vezető út lehetőségét.

Külön fejezetet lehetne szánni a **szlovákiai magyar kultúra** támogatásának. Csak a színházakat érintő számadatok állnak rendelkezésünkre. Szlovákiában 2003-ban 51 színház

működött. Ebből két magyar (Komáromban és Kassán), egy roma (Kassán) és egy ukrán-rutén (Eperjesen)⁸.

8

Év	Szlovákok	Magyarok	Ruszinok /ukránok	Romák	Együtt
2001	4. 614. 854	520. 528	35. 015	89. 920	5. 379. 237
	85,8%	9,7%	0,7%	1,7%	100%
Színházak száma (2003)	51	2	1	1	51
Egy színházra jutó lakosok száma	98.188	260.264	17.008	89.920	103.054
Ülőhelyek száma	10.532	597	261	80	11.470
	91,8%	5,2%	2,3%	0,7%	100%
Terület (km ²)	49.000	11.000	3.500	-	49.035
1 színházra jutó terület	1.043	5.500	3.500	-	962
Színházi alkalmazottak száma (2002)	2.247	114	80	55	2496
	90,0%	4,4%	3,2%	2,4%	100%

Átlagkereset	Szlovákia	Szlovákiai színházak (Sk)	Szlovákiai magyar színházak (Sk)	A szlovákiai színházi átlaghoz viszonyított kereset a magyar színházakban
Év				
1994	6.294	7.000	4.420	63,0%
1995	7.195	7.490	4.775	63,8%
1996	8.154	7.690	5.560	72,3%
1997	9.226	9.450	6.300	66,7%
1998	10.003	11.600	6.920	59,7%
1999	10.728		7.130	
2000	11.430		8.000	
2001	12.365		8.500	
2002	13.511	17.200	10.200	58,4%

Egy lakosra eső színházi támogatás	1994-99		2002	
	Sk/fő	%	Sk/fő	%
Szlovák állampolgárok	91,48	100,0	140,84	100,0
Szlovákok	99,56	108,7	143,94	102,2
Nemzetiségi	48,22	52,7	69,82	49,6
Ukrán/ruszin	205,87	225,0	516,30	367,0
Roma	56,01	61,2	84,59	60,0
Szlovákiai magyarok	24,65	27,0	54,65	38,8

	Szlovák	Magyar – arányos	Magyar – 2003	hiány
Lakosság (2001)	4. 614. 854 (85,8%)	520.528 (9,7%)		
Színházak (2002)	47	5	2	-3
Hány lakosra jut egy színház	98.188	104.106	260.264	- 156.158
Ülőhelyek száma	10.532	1.197	597	- 600
Ezer lakosra jutó ülőhelyek száma	2,3	2,3	1,1	- 1,2
Állami támogatás egy színházlátogatóra	580 Sk	580 Sk	310 Sk	- 270
Alkalmazottak (fő)	2.247	254	114	- 130
Fizetések (Sk)	17200	17.200	10200	- 7000

A fenti adatok nem azt jelentik, hogy a magyar színházaknál minden esetben be kellene tartani a fenti – az arányosságot figyelembevevő – adatokat. Ezek csak a szlovákiai magyarok számarányából következő matematikai számítások. Csupán annak bizonyítására szolgálnak, hogy az MKP 1998 óta hiába tagja a kormánykoalíciónak, a magyarok elleni diszkrimináció még mindig létezik, hiszen a méltányos pozitív diszkrimináció egyetlen mutató esetén sem érhető tetten.

Szlovákia és Magyarország az EU-ba került. Magyarország Brüsszelben javasolta, hogy az új európai alkotmány rögzítse a nemzeti kisebbségek **kollektív jogait**. Eduard Kukan szlovák külügyminiszter 2003. szeptember 29-én kirohanást intézett emiatt a Magyar Köztársaság ellen (Új Szó /Pozsony/ 2003.IX.30.). Erre viszont aligha volt mandátuma, hiszen az aláírt Szlovák-Magyar Alapszerződés is rögzíti a kollektív jogokat (Párizs, Matignon palota, 1995.III.19.; a szlovák parlament csak 1996.III.26-án ratifikálta). A Szerződés részét képezi az Európa Tanács 1201-es Ajánlása is, mely közvetett módon a kollektív jogokat is tartalmazza.

Az emberiség jegyében nem szabad a múltat bumeránghént alkalmazni. A kíváncsi államalkotói bölcsesség megköveteli, hogy a szlovák közvélemény és politikai elit elfogadja azt az általános és méltányos alapelvet, hogy ne csupán a saját hibáiból, hanem a másokéból is tanuljon. Ha sérelmeseknek vett bizonyos magyar lépéseket és intézkedéseket a múltban, akkor azokhoz hasonlóakat ne igyekezzen elkövetni.

A szlovák Miroslav Kusý professzor világosan fogalmaz: „Szerintem nyilvánvaló, hogy az emberi jogok úgynevezett harmadik generációja – köztük a kisebbségek kollektív jogai – olyan stádiumba került, hogy szükséges rögzíteni az egyes nemzetközi dokumentumokban. (...) Az önálló Szlovák Köztársaság megalakulása óta az állam képviselőinek a többsége mindig ellenezte a kollektív jogokat. Michal Kováč, Vladimír Mečiar, Rudolf Schuster [akinek szülei nem is tudtak

szlovákul], az összes közjogi méltóság alkalomadtán megragadta a lehetőséget, hogy hangot adjon elutasító véleményének. Kukan csak szervesen illeszkedik ehhez az irányvonalhoz. (...) A szlovák politikusok előszeretettel pengetnek magyar hírokat, és időről időre előhúzzák a magyar kártyát, mert tudják: ha támogatókat akarnak szerezni, a magyarok elleni kirohanással mindig sikert arathatnak. (...) Választási programjában egyetlen politikai párt sem foglalkozott a kisebbségek jogaival és védelmével, csak az MKP-nak volt valamiféle elképzelése e témáról. Ilyen szempontból a szlovák politikai képviselő egy híron pendül, úgyhogy Kukan csak követi a «divatot». Ez a trend hosszú távon tarthatatlan, ám pillanatnyilag ez a nyerő.” (B. Szentgáli Anikó: Aki balkezes, maradjon is az; Új Szó 2003.X.1., 5.) Megfontolandó, hogy az EU 550 millió lakosából nagyjából 220 millió (40%) kisebbségi létben él. Tehát ezt a kérdést a jövőben összeurópai szinten kell kezelni.

E2. A jövőkép kialakítása

Ami a jövőt illeti, csupán a létező európai példákat vesszük alapul a szlovák-magyar megbékélés és modus vivendi lehetőségeinek vizsgálatánál. Márcsak azért is, mert ezek létező és működő modellek.

Négy lehetőség áll a szemünk előtt. A magyarok asszimilációja, illetve beolvadása a szlovákságba nem elfogadható. Szlovákia multikulturális és multietnikus ország. Ezt értéknek tekintjük, így más lehetőségeket kell megvizsgálni. Az első csoportba finn, illetve svájci, vagy belga példa sorolható. A másodikba a dél-tiroli autonómia. A további elvi lehetőség a levállás.

Az egyes módozatok realitása négy tényezőn múlik. Elsősorban a szlovákiai magyar közösség elhatározásán, elvszerű kiállásán és a nemzetközi támogatottságon. Itt elsősorban a Magyar Köztársaság és az Európai Unió hozzáállására gon-

dolunk. De a helyzet rendezése attól is függ, hogy az EU önmagára mint nemzetállamok, vagy mint nemzetek közösségére fog tekinteni.

A Szlovák-Magyar Alapszerződés – minden esetlegesége ellenére – erre alapot adhat. És nem utolsó sorban a szlovák politikai akaraton. Ez utóbbi egyelőre nem fog a kívánt irányba hatni, amiről az elmúlt évtized is bárkit meggyőzhetett. Tehát csakis külső politikai nyomás érvényesítésére lesz szükség. Az viszont a szlovákiai magyarok elszántságától és ügyességétől is függ. Finnországban 6,5%-nyi svéd él. Ennek ellenére az ország teljes mértékben kétnyelvű. A svédeknek van saját egyetemük. A svéd-finn viszony sem mentes a történelmi árnyaktól, mégis a finnek nem a sérelmi politika, a történelmi megtorlás útját járják. Nagyvonalúan oldották meg a kérdést.

Svájc büszke soknyelvűségére és a kantonális rendszer biztosítja az államalkotó nemzeti közösségek fejlődését. Hasonló a belga példa is. A flamandok, vallonok és németek saját területtel körülhatárolt autonóm életet élnek. A főváros külön státusszal rendelkezik.

Szászországban kb. 40.000 luzsikai szorb él. 1999-ben a szászországi regionális parlament egyhangúlag hagyta jóvá a szorb kisebbség védelméről szóló törvényt. E szerint, joguk van nyelvüket használni a bíróságon és a hivatalokban is. Így a luzsikai szorb nyelv Szászországban a német után a második hivatalos nyelv lett (Sme 1999.IV.13., 6.).

Dél-Tirol esetében az autonómia kiharcolása évtizedekig elhúzódó, néha dramatikus fordulatokat sem nélkülöző folyamat volt (1948-1992). Ehhez azonban hozzájárult a déltiroli németek következetessége és az Osztrák Köztársaság mindekori kiállása és segítsége. De kellett hozzá az olaszok jóindulata is. A német nyelv hivatalos és a közhivatalokban egyenrangú az olasszal. A közalkalmazottak két-, kisebb mértékben háromnyelvűek – tekintettel a ladin kisebbségre. A nyelvismeretet nyelvpótlékkal honorálják. A német ajkú népcsoport és a ladin kisebbség identitását meg tudja őrizni,

illetve tovább tudja fejleszteni anélkül, hogy a Dél-Tirolban élő olaszok emberi és elemi szabadságjogai sérülnének. Olaszország fenntarthatja területi integritását, Ausztria pedig kulturális és nyelvi tulajdonjogát – országhatárain túl is – képes volt megtartani. Dél-Tirol alig félmilliónyi lakossal az olasz állam területén belül fekszik és közvetlenül a védőhatalommal, Ausztriával határos. Mégis annak veszélye, hogy az autonómiával mint az elszakadás első lépcsőjével élni fognak, minimális. Ez jó példa lehetne a szlovákok számára, akik éppen az autonómiát tekintik az elszakadás első lépcsőfokának, hiszen az ő esetükben is ez történt a második világháború előestéjén (1938-39-ben).

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága, mely az autonómiákkal kapcsolatokban határozottan tartózkodó, 2002. július 3-i határozatában megállapította, Olaszország a kisebbségvédelemmel Dél-Tirolban ajánlásraméltó szintet ért el. Az Andreas Gross, svájci nemzetgyűlési képviselő által összeállított autonómia beszámolót az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága elfogadta. Az Európa Tanács Parlamenti Gyűlése 2003. június 24-én az 1334. sz. „*Autonóm régiók pozitív tapasztalatai mint a konfliktusmegoldás forrásai Európában*” c. határozatában fontos alapelveket fogadott el az autonómiát illetően és ami különösen fontos, a hasonló című 1609. sz. Ajánlásában felszólította a Miniszteri Bizottságot, dolgozzon ki európai autonómia-konvenciót.

Végso esetben a szlovákiai magyarok zömének levállása is szóba kerülhet, ha nem sikerül az emberi jogokat méltányosan megvalósítani. Ez nem tartozna a szerencsés megoldások közé, de elvileg nem zárható ki.

„Egy tipikus nemzetállam határai valóban olyan igazságosak vagy megkérdőjelezhetetlenek mint az ön vagy én házam, telkem vagy gyáram?” – kérdi Murray N. Rothbard (1926-1995), a las-vegasi University of Nevada közgazdász professzora. – „Abszurdum minden nemzetállamot, amely maga jelölte ki tetszőleges időben határait, valami igazságos-

nak és szentnek tekinteni, territoriális integritását olyan tulajdonnak, melynek érinthetetlennek és teljesnek kell maradnia, mint az ön vagy én testemnek vagy magánvagyonomnak. Hisz ezeket a határokat erőszakkal vagy államközi szerződéssel szerezték, az adott terület lakosainak beleegyezése nélkül, és idővel úgy helyezték át, hogy a területi integritásról szóló nyilatkozatok ebből a szemszögből teljesen nevetségesek. „Elsősorban leszögezhetjük, hogy nem minden államhatár igazságos. A libertáriusok egyik célja a létező nemzetállamok transzformációja nemzeti entitásokra, melyek határait igazságosaknak jelenthetnénk ki; azaz a létező erőszakos nemzetállamokat feldarabolni valódi vagy megegyezésszerű nemzetekké.” „Röviden, minden csoportnak, minden nemzetiségnek lehetőséget kellene adni hogy szakadjon bármely nemzetállamról és bármely más nemzetállamhoz csatlakozhasson, mely ezzel egyetért.” (OS 2001/1.; 21, 22.)

Célunk e könyvvel nem volt egyéb, mint a történelmi hazugságok eltakarítása és a jelennel és jövővel kapcsolatos jogos elvárások felvázolása.

A tényekkel azonban végülis szembe kell nézni, hiszen minden népnek érdeke, hogy múltját a lehető leghitelesebben ábrázolják, mert csak akkor tud a jövőre vonatkozóan elfogadható elképzeléseket alkotni. A hamis nemzettudat már számos népet vitt hosszú távon zsákutcába. A szlovák etnogenezis kérdése általános tanulságaival gazdagíthatná a történelemírást és ezen a területen a szlovák történészek óriási nemzetközi elismerést szerezhetnének.

Áttekintve ezt a történelmet, megnyugvással állapíthatjuk meg, hogy szlovák-magyar viszonylatban komoly és jóvátehető ellenértékekre, vagy embertelenségekre sohasem került sor. Főleg magyar részről nem. A két nép békében élt egymással, mégha egyik fél sem volt angyal. A 20. század azután komoly konfliktushelyzeteket teremtett, melyek egy részét szlovák részről nem rendeztek. Gondolunk itt elsősorban a

második világháború utáni náci ízü rendelkezésekre és gyakorlatra. A kitelepítésekre, a reszlovakizációra, a kényszer-munkára és a kikényszerített lakosságcsere. Olyan erőszakos és embertelen cselekedetekre, melyekre még halvány példát sem találunk a Magyar Királyság évezredes történetében.

A szlovák költészetre, prózára és drámára jótehető hatást gyakorolt a magyar irodalom és a szlovák tollforgatók a világirodalom magyar nyelvű fordításain keresztül ismerkedtek meg pl. Tolsztojjal, Goncsarovval és Dosztojevszkijjal... (Chmel, Rudolf: Literárne vzťahy slovensko-maďarské [Szlovák-magyar irodalmi kapcsolatok], Osveta, Túrócszentmárton 1973; 14-26.)

Pavol Hrušovský, keresztény-demokrata politikus, a szlovák parlament elnöke 2005. január 1-ei beszédében a következőket mondta:

Szlovákia a magyar államalapításkor „annak a királyságnak a része lett, amely kilencszáz éven keresztül alakította Közép-Európa történelmét... Szent István a királyság nyelvi és etnikai sokszínűségének tiszteletben tartására szólította fel a fiát. A következő csaknem nyolcszáz éven keresztül ezt tiszteletben is tartották, s ezért lehetett Szlovákia nyolcszáz éven keresztül nem objektuma, hanem szubjektuma a magyar történelemnek... Részei voltunk annak a birodalomnak, amelyet olyan jelentős uralkodók irányítottak, mint Szent István, Károly Róbert, Korvin Mátyás vagy Mária Terézia, ők a mi királyaink és uralkodóink is voltak, az ő irányításuk alatt Szlovákiának jól ment a sora... Vállaljuk ezért büszkén a magyar történelmet, mint a mi történelmünk részét.”

E nyilatkozat pozitív. Jó lenne, ha a szlovák közvélemény is így gondolkodna. Jó lenne, ha harmóniában élhetnénk együtt, egymás mellett és összefogva, hiszen Szlovákiában, a békediktátumokkal kialakult országhatár miatt jelentős számú magyar él, akik nemzeti identitásukat szabadon kívánják érvényesíteni. Ám ennek előfeltételét tisztességes módon jogilag is rendezni, biztosítani kell!

Utóirat

A 2006-os júniusi választások után három nacionalista párt alakított kormányt (SMER, HZDS és SNS). Sajnálatos módon 2006 tavaszán-nyarán a tetlegességig fajuló magyarellenes megnyilvánulások ismét fellángoltak (V.20.: Pozsonyban magyarországi diákokat és tanárokat zaklattak ill. börtönöztek be egy hatályon kívül helyezett törvény miatt, sőt az EU tiltja az ilyen-fajta beavatkozást; VII. eleje: magyar zászlóégetés az interneten; VIII.25.: Malina Hedvig nyitrai diáklányt brutálisan megverték, mivel magyarul beszélt és megfenyegették, trikójára ráírták: „Maďari za Dunai” (Magyarok a Dunán túlra!). VIII.28.: egy besztebányai focimérkőzésen három kassai szlovák fiatal egy 11 m hosszú és 1,2 m széles transzparenst feszített ki a következő felirattal: „SMRŤ MAĎAROM!” (HALÁL A MAGYAROKRA! – Sme 06.VIII.28., 1.) Természetesen nem minden rosszindulatú, magyarellenes megnyilvánulás kap sajtóvisszhangot. A nyitrai egyetemista esete komony aggodalmakra ad okot. A többi esetben rendőri nyomozás indult a tettesek ellen, de ebben az ügyben a rendőrség, a kormányfő és a belügyminiszter szerint, a támadást a lány maga találta ki, hogy ne kelljen aznap vizsgáznia és a feliratot is maga készítette (Sme 2006.IX.13., 1.) Ezek viszont teljesen abszurd állítások! Nem jó jel, hogy a jogi végzettséggel rendelkező Robert Kaliňák belügyminiszter szerint, a hírhedt Ján Slota (az SNS elnöke) közimert magyarellenes megnyilvánulásai, nem szélsőségesek és nem ütköznek törvénybe (Sme 06.VII.31., 3.)! Robert Fico kormányfő meg védelmébe vette Slotát.

Az augusztus 25-én megvert Malina Hedvig nyitrai diáklány kirívó esete komony aggodalmakra ad okot (Új Szó 2006.IX.14.), mivel arra vet erős fényt, Szlovákiában a jogállamiság gyenge lábakon áll, hiszen a rendőrségi nyomozás szerint, az egyetemistát nem érte támadás! A szlováknyelvű média eleinte nem kérdőjelezte meg a történeteket, ámbár később számos ellentmondásra mutatott rá és kétségbe vonta a nyomozás hivatalos eredményét.

Mindezt csak azért tartuk fontosnak lejegyezni, hogy a szlovák-magyar kapcsolatok területén még van bőven tennivaló.

Felvidéki képek

Pozsony

A pozsonyi koronázótemplom

A lévai vár, a Garam völgyének kapuja

A Madách-kúria Alsósztregován

A zólyomi vár

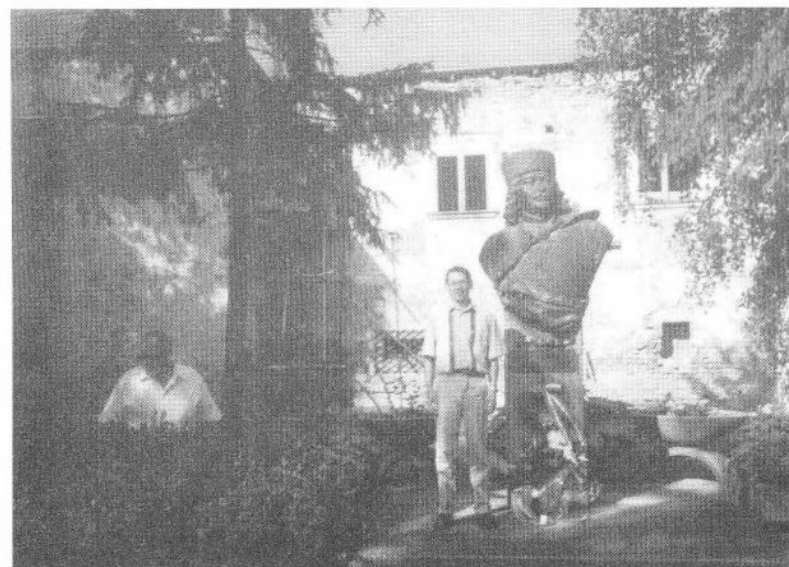
Magas-Tátra a Csorba-tóval

Thököly Imre sírja a kézsmárki evangélikus templomban

A szépesi vár

II. Rákóczi Ferenc szülőhelye — Borsi

*A kassai Szent Erzsébet székesegyház,
ahol Rákóczi és társai hamvai 100 éve nyugszanak*